

מצות ספירת העמר שבע שבתות תמימות

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחַרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבְּיָאֲכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפֵה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמִּחַרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

ובמהותה של ספירת העמר כפי שקבלנו בתורה שבכתב. אח"כ נעיין במה שקבלנו בתורה שבעל פה.

ראשית, דבר פשוט עליו עמדתי כבר מספר פעמים בעבר (והדבר אמור להיות פשוט וברור לכל ילד הלומד חומש כראוי): כל שלשת הרגלים קשורים לעונות השנה ומצב גידולי הקרקע לפי עונות השנה (גם חג המצות שמצוותיו הן זכר ליציאת מצרים, התורה מחייבת אותנו שיהיה בחדש האביב). הדבר מפורש בתורה הקדושה, ואין כל צורך לתור ולחפש מקור אחר לכך.

חג המצות, אין לו שייכות לעניין החקלאי, אלא אך ורק ליציאת מצרים, אך הוא חל בזמן של קציר השעורים. לכך צוותה אותנו התורה הקדושה על מצוות העמר. הקציר הראשון בשנה, וכן אכילה מהתבואה הראשונה בשנה, יהיו לשם ה'. לכן ציונו הקב"ה על קצירת העמר בלילו השני של חג המצות.

לאחר קיום מצוה זו, מקיימים את מצות ספירת העמר מ"ט יום עד חג השבועות-חג הקציר, זמן קציר חטים שהן העיקר. עניינו של חג השבועות: שתי הלחם הבאים מהתבואה החדשה. בפרשת המועדות שבפרשת אמור כתוב: **עַד מִמִּחַרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה**. בארבעה פסוקים שאחר כך מפרטת התורה את סדר הקרבת שתי הלחם ומה שנוסף עליהם, ורק אח"כ **וְקִרְאתֶם בַּעֲצָם | הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם**.... כך גם בפרשת המוספים שבפרשת פנחס: **וּבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים קְהַלְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה** (את עניינה פירש כבר בפרשת אמור) **בַּשַּׁבָּעֲתֵיכֶם מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כֹּל-מִלֶּאכֶת עֲבַדְתָּ לֹא תַעֲשׂוּ: הַיּוֹם בּו מְקַרְבִּים מִנְחָה חֲדָשָׁה, יִהְיֶה לָכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ.**

כל הלומד את פסוקי התורה הקדושה מבין כי עניין הספירה שייך למצוות העמר מממנו מתחילים לספור ולשתי הלחם בו מסיימים, והוא עניינו המרכזי של חג השבועות-חג הקציר.

זמן מתן תורתנו

קבלנו מחז"ל כי מעמד הר סיני ומתן תורה היה בחג השבועות. ולכן מסמלים זאת ביום זה בתפילה ובקרה"ת, (וכן בכמה מנהגים מאוחרים יותר). עמדתי כבר במקור"א על כך שלמעשה בזמן הזה כמעט ואין מזכירים את עניין הקציר, אף שהוא עניינו של חג השבועות. אחרי חרבן ביהמ"ק, לרוב עם ישראל כבר לא היו קרקעות. גם כאן בארה"ק היהודים שלא גלו, קרקעותיהם לא היו שלהם לגמרי, אלא ב"שותפות" מסויימת עם השלטון. ממילא כבר לא הרגישו כל כך שמחה בזמן הקציר. כמו כן, עניין שתי הלחם - המרכז של חג השבועות- כבר לא היה נוהג.

מסיבה זו, שמו את הדגש על העניין אותו קבלנו בתורה שבע"פ, והוא קבלת התורה ביום זה. מסתבר מאד שגם שבזמן שבת המקדש היה קיים, סמלו במשהו את עניין זה בחג השבועות זה את עניין מתן תורה.

לאחרונה הזדמן לי להשתתף בשיעור בו עסקו בין השאר בענייני ספירת העמר. הנושא העיקרי בשיעור היה העמדת "שומר" לצורך תזכורת לספירת העמר.

את השיעור המדובר, פתח מגיד השיעור בעניין ההכנה לזמן מתן תורתנו, והסביר שבשביל לקבל את התורה נדרשת עבודה וכו', וזהו עניין הספירה (והאריך לבאר שאם לא ספר יום אחד הפסיד, וקושר זאת לקבלת התורה). לקמן נברר טעם זה.

בין דבריו העמיד מגיד השיעור יסוד, לפיו ספירת העמר מצוותה מִיַּד בתחלת הלילה. הוא הסביר שמכיוון ש'תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם', לכן קודם כל מתפללים ערבית עם קריאת שמע, אך מיד לאחר מכן זהו זמן ספירת העמר.

הערתי לו כי לפחות בלילה הראשון לא יתכן לקיים מצות ספירת העמר מיד בתחלת הלילה חוץ ממצוות קריאת שמע, יש מצוה נוספת שחייבים לקיים: מצוות קצירת העמר. מהרחש שנשמע בבית המדרש, הבנתי כי לרבים מיושבי בית המדרש נשמע דבר כזה כחידוש (ואכן, אחד הנוכחים שאל אותי אח"כ האם לא יתכן שספרו לפני הקצירה). ואכן, גם מגיד השיעור עצמו, היה נראה מופתע קצת מהשאלה.

אחד המשתתפים נסה לתרץ "אבל בזמן הזה שאין קצירת העמר..." עניתי לו שכל מצוות ספירת העמר בזמן הזה (אפילו למ"ד ספירת העמר דאורייתא), מבוססת על מצוות ספירת העמר במקדש. לא שייך שהספירה בזמן הזה תהיה חמורה במשהו יותר ממה שהיה בזמן שבת המקדש היה קיים.

אגב, תוך כדי המשא ומתן העיר אחד אחר: "ומה עשו בגבולין?". עניתי לו שלא רק בגבולין, הוא יכול לשאול מה עשו במקדש עצמו. הרי הקצירה היתה בשדה הנמצא מחוץ לירושלים.

אחד אחר טען שבאחרונים נזכר שבליילה הראשון של הספירה, יש להקדים להתפלל ערבית. וכמובן, היה מי שהזכיר את ה"הלכה" שבלייל שבועות יש לאחר את התפילה, וממילא לפי זה הוא הדין כאן. גם להערה זו אתייחס לקמן.

אנסה לסדר את הדברים בצורה מובנת יותר:

כבר הזכרתי כמה פעמים שהנהגה ברוב מצוות התורה הקדושה מתחלקת לשני חלקים עיקריים: א. **תורה שבכתב** בה כתובה המצווה. ב. **תורה שבעל פה** בה נשנתה ההלכה כיצד לקיימה. יש גם את **שרשי המצוה**, אותם ניתן למצוא לפעמים בתורה בנביאים ובכתובים בדברים הנראים לנו כמעשים וסיפורי דברים. יש פרטים שקבלנו מחז"ל כשרשי המצוה, לפעמים הדבר נוגע לאופן קיום המצוה, אך לא תמיד. על מנהגים שונים באופן קיום המצוה, לא נאריך כאן.

מהות הספירה ומהות חג השבועות

לפני שנדבר על עניינים נוספים השייכים לעניין חג השבועות כפי שקבלנו בתורה שבעל פה, נעיין קודם במהותו של חג השבועות

מאיך, בזמן שביהמ"ק היה קיים והיה מרכז חייו של כל יהודי, לא הורגש צורך לקבוע יום מסויים המיוחד לעניין קבלת התורה.

כל שלשת הרגלים עניינם מתן תורה.

הסבר נפלא שמעתי מידיד נפשי הגר"א ובר שליט"א איש ירושלים עיה"ק והמקדש, ונאים הדברים למי שאמרם:

עניין מעמד הר סיני היה פנים בפנים דבר ה' עמכם. עליה לרגל אף היא ראיית פנים בפנים יראה כל זכורך אל פני הארון ה'.

גם לאחר החרבן, בחג המצות נוהג איסור אכילת חמץ ומצות אכילת מצה, בחג הסוכות נוהגת מצות סוכה. אך בחג השבועות בו אין לנו את שתי הלחם-המצווה העיקרית המסמלת את היום, נשאר רק עניין מתן תורה. ומכיוון שבו ביום ארע מעמד זה, לאחר החרבן נקבע עניין זה כעיקר היום.

לפי זה ניתן לבאר גם את המנהג -שהונהג בתקופה מאוחרת- לסיים את התורה בשמיני עצרת, (עמדתי כבר במקור"א על עשיית הטפל עיקר והעיקר טפל ביום הזה בקהלות שונות. ב"ה, בקהלתנו התחלנו בשנים האחרונות להחזיר עטרה ליושנה בעניין זה).

בחז"ל אנו מוצאים התייחסות לעניין קבלת התורה בחג השבועות (ירושלמי ר"ה, פ"ד ה"ח) בכל הקרבנות כתיב חטאת ובעצרת אין כתיב חטאת ... כיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם (אגב, על פי הפשט יש טעם אחר לחיסור תיבת 'חטאת' בפרשה זו. כמו כן יש הסבר על פי הפשט למה שדרשו שם לגבי ראש השנה. מצינו כן בכמה מקומות בחז"ל, ואין בכך סתירה לפשט. ואכמ"ל).

כמו כן, מבואר עניין ריבוי הסעודה והשמחה בחג השבועות כי בו נתנה תורה. ואגב, זו ההשלכה ההלכתית היחידה שיש לקבלת התורה ביום הזה. הארכת על כך בקונטרס עבודת חג השבועות

תמימות

בברייתא שבמנחות סו.: מיום הביאכם הספרו יכול יקצור ויביא ואימתי שירצה יספור. תלמוד לומר מהחל חרמש בקמה תחל לספור. ... יכול יקצור ויספור ואימתי שירצה יביא ת"ל מיום הביאכם. אי מיום הביאכם יכול יקצור ויספור ויביא ביום ת"ל שבע שבתות תמימות תהינה. אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב יכול יקצור ויביא ויספור בלילה ת"ל מיום הביאכם הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום. עד כאן לשון הברייתא. כנראה מברייתא זו יש שהבינו שספירה חייבת להיות מיד בתחלת הלילה. הנה, מפשטות לשון הברייתא משמע שהספירה היא רק לאחר הקצירה (ולא יתכן ששאר הלילות יהיה דינם שונה), וממילא אינה בתחלת הלילה. אולי מהברייתא אין זה מוכרח, אך רש"י כתב כן בפירושו. אלא שהתוס' (בד"ה זכר למקדש) הביאו מי שסובר שעדיף לספור מבעוד יום סמוך ללילה משום תמימות, אך על כך כתב שאין נראה.

ויהי רצון שנזכה עוד בשנה זו לראות בחידוש עבודת בית אהינו ובקיום מצוות הנפת שתי הלחם

להערות והארות בענייני העלון:

הזנת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079 ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):

פרשת במדבר-מברכין: מנחה בחול: 7:15. בעש"ק ובשב"ק: 6:40. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:00.

חג השבועות-חג הקציר-זמן מתן תורתנו הבעל"ט ושב"ק פרשת נשא:

מנחה בחול: 7:20. מנחה בעי"ט: 6:55. שחרית ביו"ט ובשב"ק: 8:30. מנחה ביו"ט ובשב"ק: 6:45. ערבית מוצש"ק: 8:05.

שאר זמני החג, מתפרסמים בתדפיס המחולק לבני קהלתנו הקדושה

בונה המקדש: במדבר: כהונה: מעזיהו לוי: רוממתי עזר

סיום סדר כ"ד משמרות כהונה ולווייה. יהי רצון שנזכה לראות במהרה בבניין בית המקדש ובחידוש העבודה).

השיר: הזיו לך והבאר. מסכת שבת: כ"ד.

פירוש הברייתא הוא כך: נצטוינו לספור שבעה שבועות שהם ארבעים ותשעה ימים. היום מורכב מלילה ויום, והספירה צריכה לכלול את שניהם. אין זה משנה באיזו נקודת זמן בלילה תספור, אך העיקר שיהיה זה בלילה, שהוא חלקו הראשון של היום.

פירוש אחר פירש ידידי הגר"א ובר שליט"א: המצוה היא לספור את הימים. צריך לספור את היום לפני שהוא מתחיל, כלומר לפני עלות השחר של אותו יום. ושוב, אין זה משנה מתי תתחיל לספור, העיקר שיהיה זה בלילה הקודם ליום. לפי פירוש זה, ניתן להבין את השיטה אותה הביאו תוספות (ודחו אותה) שהזכרתי לעיל. לפי שיטה זו, צריך שגם הלילה יהיה ספור, לכן צריך לספור לפני שמגיע הלילה. יתכן מאד שזה הפירוש בדברי המ"ב (גם בזמנו, עדיין הקדימו להתפלל ערבית במקומות רבים).

כללו של דבר: מילוי הימים וחיסורם אינו תלוי בספירה. עלינו לספור את הימים מהראשון ועד האחרון. נקודת הזמן בה ספרתי במשך היום, אינה משפיעה כלל על שלמות היום (אילו היה כן, צריך היה לספור בכל לילה באותו רגע בדיוק בתחלת הלילה).

בדורות האחרונים ממש כבר נמצא מי שכתב כי גם בליל א' של ספירת העמר, יש להקדים להתפלל ערבית ככל האפשר כדי לקיים 'תמימות'. אם הכוונה כפי שבארתי בדברי התוס' דלעיל, אפשר להבין, אם כי באמת לא ברור מדוע לא יספרו תיכף בתחלת הלילה, אף לפני תפלת ערבית. נקודה נוספת קשה מאד (וכמדומה שכבר עמדו עליה כמה מחברים): לפי זה יוצא שבי"ט ראשון של פסח אין מצוות תוספת יו"ט ביציאתו, בשביעי ש"פ אין תוספת כלל, ובליל שבועות אין תוספת בכניסתו. אילו היה כן, היה דבר זה צריך להיות מפורש בברייתא העוסקת בתוספת יו"ט (ר"ה ט).

ישנם מנהגים שונים רבות לאחר שהונהגו נמצאו להם טעמים שונים. כנראה גם כאן כן הוא. אבותינו שהיו אנוסים לגור בחו"ל, היה להם ליל א' של ספירת העמר, ליל יו"ט ב' (שאין מקבלים עליו שכן כמבואר בירושלמי עירובין, פ"ג ה"ט) בו יש לקיים פעם שנית את הסדר. מסיבה זו כנראה, הקדימו (יחסית לכל ליל יו"ט ב') להתפלל ערבית. לאחר שנים רצו למצא טעם לכך, ונתנו טעם קלוש זה.

ספירת העמר כהכנה למתן תורה

יש מרבתינו הראשונים שקשרו את עניין מתן תורה לעניין שתי הלחם ומצוותיו, וכן לעניין ספירת העמר (הרמב"ן הביא כך, וכן ניתן למצא רמזים לכך בכמה מפיסטי קדמונינו). הזכרתי זאת לעיל. דרשנים רבים מביאים את דברי החינוך שכתב כן בפשט המצוה. אמנם, נראה שאת דבריו לקח מהרמב"ם שכתב כן במורה נבוכים (חלק ג', פמ"ה). ספר בו דרשנים מחוגים מסויימים לא אוהבים לעיין, ולפעמים אף מסתייגים ממנו (אולי במקום אחר אתיחס לכך).

נראה לי שהרמב"ם כתב כן לשיטתו שספירת העמר אף בזמן הזה דאורייתא. הרמב"ם בא לבאר מדוע בזמן שאין מצוות העמר ולא מצוות שתי הלחם, בכל זאת יש מצוה לספור ספירת העמר. לשם כך הביא הרמב"ם את הטעם אותו קבלנו מחז"ל.